

Prof. dr. hab. Emil Tokarz
Ul. Zamknięta 5. m. 1.
41-205 Sosnowiec
etokarz@gmx.co.uk

Ocena rozprawy doktorskiej pani mgr Marty Dargiewicz "Język kobiet a język mężczyzn w rozmowie negocjacyjnej jako gatunku mowy", napisanej pod opieką naukową dr hab. Katarzyny Wyrwas, prof. UŚ, Katowice 2022, ss. 305.

Problematyka rozprawy doktorskiej pani mgr Marty Dargiewicz dotycząca zróżnicowania językowego kobiet i mężczyzn w dyskursie negocjacyjnym, traktowanym tu jako gatunek mowy, jest niewątpliwie aktualną, atrakcyjną i interesującą. Wpisuje się ona w prace badawcze, prowadzone z powodzeniem od lat, w śląskim środowisku akademickim (np. J. Arabski, M. Kita, P. Pycia, J. Stawnicka, K. Terminińska, J. Warchała, A. Wilkoń, U. Żydek-Bednarczuk, i inni).

Autorka podjęła się tu niezbyt łatwego zadania, a mianowicie analizy rozmowy negocjacyjnej współczesnego języka polskiego starając się *...opisać język negocjujących kobiet i mężczyzn*.

Przedstawiona do oceny rozprawa zatytułowana *Język kobiet a język mężczyzn w rozmowie negocjacyjnej jako gatunku mowy* (ss. 305 wydruku komputerowego) składa się ze *Wstępu* (s.4-6), trzech części - nazwanych przez Autorkę *bloki tematyczne*: *Część I. Negocjacje - zakres teoretyczny tematu* (s. 7-87), gdzie podano w pięciu rozdziałach: historyczny rys zjawiska negocjacji, różne jego definicje, charakterystykę najważniejszych terminów, szczegółowy opis harwardzkiego modelu negocjacyjnego i w końcu zestawiono rodzaje negocjacji; *Część II. Na początku była rozmowa. Wyznaczniki genologiczne rozmowy negocjacyjnej jako wtórnego gatunku mowy* (s. 88-121) w której omówiono, w trzech rozdziałach, problematykę dotyczącą zagadnień genologicznych, od teorii gatunków mowy M. Bachtina, poprzez przytoczenie różnych definicji rozmowy, po wyznaczniki genologiczne mowy negocjacyjnej; najobszerniejszej *Części III. Język kobiet a język mężczyzn w rozmowie negocjacyjnej* (s. 122-284), *Zakończenia* (s. 285-288), *Bibliografii* (s. 289-299), spisów: słowników (s.300), źródeł internetowych (s. 301-303), tabel (s. 304) i schematów (s. 305).

Wszystkie części podzielono wewnętrznie na identycznie oznaczone rozdziały i podrozdziały. Powstał więc obszerny tekst mało przejrzysty. Sądzę, iż lepsza by była inna forma redakcji opracowania, w kształcie monografii z jednolitym tematycznie, mocno skróconym tekstem i z bardziej spójnym i jasnym podziałem rozdziałowym. Część pierwsza i druga, stanowiące prawie połowę ocenianego tekstu (ss. 114), mogłyby być zinterpretowane i wykorzystane w części trzeciej, co niewątpliwie wpłynęłoby na jakość rozprawy. Powstałby tekst bardziej zwarty, przejrzysty i tematycznie spójniejszy.

W trzystronicowym *Wstępie* Doktoranta przedstawia: cele i metodologię zastosowaną w rozprawie oraz króciutkie streszczenie wszystkich części tekstu. Autorka wyznacza sobie tu dwa główne cele: *...opis rozmowy negocjacyjnej jako gatunku mowy i opis języka negocjujących kobiet i mężczyzn...* i one determinują jej *...wybór metod badawczych i budowę dysertacji*. Tytuł rozprawy (moim zdaniem dość szeroki) mówi coś innego, że są dwie, zróżnicowane, wersje gatunku mowy negocjacyjnej, a mianowicie język kobiet i język mężczyzn i tę problematykę winno się potraktować priorytetowo. Zabrakło mi tutaj zasygnalizowania opisu materiału egzemplifikacyjnego, który stanowi podstawę przedstawionych analiz. Wprawdzie Autorka daje taki opis, moim zdaniem niewystarczający, w rozdziale trzecim Części drugiej zatytułowany *Wyznaczniki genologiczne rozmowy negocjacyjnej*, ale chyba *opis materiału badawczego* nie jest wyznacznikiem genologicznym? Poza tym kierując się tematem rozprawy uważam przedstawiony materiał za niereprezentatywny, mało wiarygodny i nieprecyzyjny. Jeśli Doktorantka chciała zawęzić swoje analizy do grupki studentów jakichś reżyserowanych zajęć dydaktycznych na kierunku Komunikacja Promocyjna i Kryzysowa należałoby to ujawnić choćby w podtytule rozprawy, a we *Wstępie* uzasadnić takie postępowanie. Rozmowy negocjacje są prowadzone we wszystkich grupach wiekowych, bez względu na wykształcenie czy status osobników każdej z płci i przy tym przeciwne strony nie muszą być skonfliktowane (s.107). Części I. *Negocjacje...* i II. *Na początku była.... rozmowa...* Autorka traktuje jako *...zakres teoretyczny tematu...*, gdzie niepotrzebnie przedstawia m. in. elementarne podstawy badanych zagadnień, wikłając się w rozmaite dyskusyjne niedomówienia (np. s. 59, 61, 84, 107, itd.) i przeinaczenia (np. s. 84). Czy nie lepiej byłoby Część trzecią przeredagować i zwięźle wzbogacić o najważniejsze elementy zawarte w obu pierwszych częściach?

Zasadniczy tekst rozprawy upatruję w części trzeciej *Język kobiet a język mężczyzn w rozmowie negocjacyjnej*, która według Doktorantki *...stanowi empiryczną analizę i opis rozmów negocjacyjnych pomiędzy kobietami i mężczyznami jako przedstawicielami odmiennych kultur*. Część ta została podzielona na trzy rozdziały, poprzedzone krótkimi

uwagami wstępnymi, mówiących o współczesnych tendencjach ... *badawczych eksplorujących relację języka i płci*, zakończonymi stwierdzeniem, iż podstawą dalszych dociekań jest ...*kategoria analityczna stylu konwersacyjnego kobiet i mężczyzn*.

W *Rozdziale 1. Jak mówią kobieta, a jak mężczyźni* (s. 125-142) zostało zasygnalizowane zjawisko androcentryzmu językowego, a następnie dokonano krótkiego przeglądu egzemplifikacji przejawów nierównorzędnosci płci występujących we współczesnym języku polskim oraz naszkicowano stan badań w literaturze polskiej i obcej.

Rozdział 2. Akty mowy - teoretyczne podstawy przyjętej metody badawczej (s. 142-151) omawia poszczególne koncepcje aktów mowy, poczynawszy od J. L. Austina poprzez typologię czynności mowy J. Searle'a po klasyfikację E. Laskowskiej. Kompilację propozycji klasyfikacyjnej E. Laskowskiej i A. Awdiejewa Autorka uznaje za interesującą i wykorzystuje w opisie negocjujących kobiet i mężczyzn.

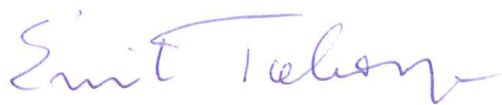
Analityczny Rozdział 3. zatytułowany Kobieta i mężczyzna w rozmowie negocjacyjnej - analiza i opis zachowań mownych reprezentantów obu płci" (s. 151-284) ma być potwierdzeniem tez Autorki rozprawy. Opis ten, zawarty w 14 podrozdziałach, moim zdaniem dość dziwnie zatytułowanych, oparto na wyodrębnieniu dwóch stylów negocjowania - rywalizacji i kooperacji, (dlaczego takie ograniczenie, czy raczej zawężenie badanej problematyki?), właściwych dla poszczególnych uczestników rozmowy. Charakteryzując styl, odniesiono się do wykładników pewności i niepewności, które składają się na narrację negocjacyjną. W opisie uwzględniono takie elementy sytuacji negocjacyjnej, jak np.: nadawca, odbiorca i zachodząca między nimi relacja, stosunek uczestników negocjacji do konfliktu i władzy oraz uczestników do przekazywanej treści, a także przedmiotem zainteresowania były przynależne negocjacom komponenty (stanowisko, kontrargument, propozycja, kontrpropozycja, ustępstwo, strategie toczenia rozmów).

Nie odnoszę się krytycznie do analiz szczegółowych poszczególnych podrozdziałów, bo materiał egzemplifikacyjny, moim zdaniem, jest niewystarczający. Nie widzę w analizowanych przykładach emocjonalnego i spontanicznego zróżnicowania języka kobiet i mężczyzn w ukierunkowanych i udawanych negocjacjach przez grupkę studentów, którzy mogą, umyślnie lub nie, zmieniać sposoby wyrażania takiej rozmowy. Jest to jakieś nieporozumienie metodologiczne i manipulacja materiałem egzemplifikacyjnym, być może byłby to dobry materiał do badań dydaktyki akademickiej na pedagogice?

Ponadto w *Bibliografii* pominięto niektóre pozycje cytowane w przypisach, jak również kilka podstawowych prac z zakresu przedstawianej problematyki, choćby z ostatnich

lat rozprawę pani Pauliny Pyci *Płeć a język...* opublikowanej w 2011 przez Wydawnictwo UŚ.

Moim zdaniem treść przedłożonej rozprawy mocno odbiega od zasadniczego tematu całej rozprawy. Zasadniczo praca napisana jest dość poprawnie, z błędami językowymi i powtórzeniami, sprawnym literacko językiem, a Autorka swobodnie porusza się w tematyce językoznawczej. Z mojego punktu widzenia przedłożona do oceny rozprawa doktorska pani mgr M. Dargiewicz "*Język kobiet a język mężczyzn w rozmowie negocjacyjnej jako gatunku mowy*" spełnia warunki wymagane przez Ustawę, wnoszę więc o dopuszczenia Jej do dalszych etapów przewodu.

W Wiśle 20. września 2012.